

GŁOSA
do postanowienia Sądu Najwyższego
z dnia 2 lutego 2009 r., V KK 330/08¹

TEZA

W przepisie art. 2 u.s.d.g. zamieszczona jest definicja legalna działalności gospodarczej, co oznacza, iż powinna być ona traktowana jako powszechnie obowiązujące rozumienie tego pojęcia w polskim systemie prawnym, wiążące zarówno dla ustawodawcy, jak i organów wykonawczych oraz sądowiczych. Zasada ustawowej określoności odpowiedzialności karnej nakazuje więc uznać, iż dokumentacja, działalności gospodarczej, o której mowa w art. 303 k.k., to dokumentacja, której obowiązek prowadzenia wynika z przepisu rangi ustawowej. Przedmiotem stypizowanych w tym przepisie zachowań nie mogą być prywatne zapiski, listy, spisy, rejestry, sporządzone co prawda w związku z prowadzoną działalnością, jednakże, do sporządzenia których podmiot gospodarczy nie został zobowiązany ustawowo. Podkreślić należy, iż w zależności od wyboru formy prawnej podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą, a więc zorganizowania działalności oraz rodzaju prowadzonej działalności, prawo nakłada obowiązek prowadzenia innej dokumentacji działalności gospodarczej.

GŁOSA

Rozwinięte zdanie pierwsze tezy glosowanego postanowienia nasuwa wątpliwości. Za celowe uznać należy szersze omówienie rozpatrywanych przez Sąd Najwyższy zagadnień, wyeksponowanie kwestii dyskusyjnych oraz przedstawienie własnej interpretacji.

I. Pierwszoplanowym przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego była interpretacja pojęcia „działalność gospodarcza”, które zostało użyte w treści art. 303 § 1 k.k. i należy do ustawowych znamion strony przedmiotowej zawartego w tym przepisie typu przestępstwa. Ustawodawca posłużył się tym pojęciem także w innych przepisach k.k., mianowicie w rozdziale XXXVI zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu*, nie tylko w art. 303 § 1, ale nadto w art. 296 § 1, art. 296a § 1, art. 297 § 1, jak również w rozdziale XXII, zatytułowanym *Przestępstwa przeciwko środowisku* w art. 188, każdorazowo jako element ustawowych znamion wymienionych w tych przepisach typów przestępstw.

---

¹ „Prokuratura i Prawo” (dodatek — Orzecznictwo) 2009, nr 6, poz. 17; postanowienie z uzasadnieniem, w: LEX nr 485044.

Poza tym występuje ono w art. 39 pkt 2 i art. 41 § 2 k.k., przewidujących środek karny zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej. Sąd Najwyższy analizę interpretacyjną pojęcia „działalność gospodarcza” przeprowadził wyłącznie na płaszczyźnie art. 303 k.k., pomijając zagadnienia związane z ustaleniem znaczenia tego pojęcia w innych przepisach prawnych, głównie na płaszczyźnie art. 39 pkt 2 i art. 41 § 2 k.k., która — jak sądzę — nie powinna pozostawać bez wpływu na wynik wykładni.

W przepisach k.k. nie znajdujemy objaśnienia znaczenia pojęcia „działalność gospodarcza”. Brak objaśnienia nakazuje postawienie dwóch pytań: 1) czy znaczenie wymienionych pojęć jest tożsame we wszystkich wymienionych przepisach k.k., 2) jakie jest ich znaczenie. Z treści § 10 Zasad techniki prawodawczej (zwanych w dalszym ciągu „z.t.p.”), stanowiących załącznik do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej”², wynika, że dla oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami. W myśl dyrektywy wykładni językowej „nie można nadawać identycznym sformułowaniom w ramach tego samego aktu prawnego różnego znaczenia, jeśli z tego aktu nie wynikają wskazówki, pozwalające na takie różne rozumienie tych samych sformułowań poszczególnych norm. (...) Ograniczenie tej dyrektywy tylko do ram danego aktu prawnego (np. do danej ustawy) wynika stąd, iż ten sam zwrot może posiadać różne znaczenie w różnych normach systemu prawa. Stąd też mimo tego, że system prawa stanowi całość, nie można zakładać jednoznaczności zwrotu we wszystkich normach danego systemu”³. Identyczność sformułowania „działalność gospodarcza” zawartego w wymienionych przepisach, zgodnie z brzmieniem przytoczonej dyrektywy interpretacyjnej, przemawia za przyjęciem tożsamości znaczenia analizowanego sformułowania we wszystkich wymienionych przepisach k.k. Przeciwno tej tezie nie przemawiają dostatecznie kontrargumenty, iż analizowane sformułowanie zawarte jest w różnych częściach k.k., ogólnej i szczególnej. W części ogólnej stanowi istotę środka karnego, który może być stosowany do wszystkich typów przestępstw przewidzianych w części szczególnej k.k., ustawach karnych dodatkowych oraz — z pewnymi modyfikacjami — do przestępstw skarbowych. W odniesieniu do wymienionych typów przestępstw zawartych w części szczególnej k.k., stanowi element znamion strony przedmiotowej opisanych w tych przepisach typów przestępstw.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego spotykamy liczne przykłady stosowania przytoczonej dyrektywy wykładni językowej, aprobowanej także na gruncie wykładni logicznej i systemowej, np. w uzasadnieniu uchwały Izby Karnej i Wojskowej z dnia 17 grudnia 1988 r., VI KZP 9/88, czytamy: „(...) nie sposób nadawać różne znaczenie identycznym wyrazom w ramach przynajmniej tego samego aktu prawnego (...)”⁴. W zbliżonej do zaistniałej w niniejszym przypadku

² DzU nr 100, poz. 908.

³ K. Opalek, J. Wróblewski, *Zagadnienia teorii prawa*, Warszawa 1969, s. 247.

⁴ OSNKW 1989, nr 1–2, poz. 1. Podobnie: uchwała z dnia 8 lutego 2000 r., I KZP 50/99, OSNKW 2000, nr 3–4, poz. 24; uchwała 7 sędziów z dnia 20 stycznia 2000 r., I KZP 48/99, OSNKW nr 3–4, poz. 18.

pozycji analizowanych pojęć, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 maja 2000 r., V KKN 80/2000⁵, rozważał, czy termin „motywacja zasługująca na szczególne potępienie” ma to samo znaczenie w kontekście art. 40 § 2 k.k. i art. 148 § 2 pkt 3 k.k., i uznał, że skoro ustawodawca nie zdecydował wyraźnie o odmiennym znaczeniu jednakowych sformułowań, to uzasadniony jest wniosek, że pojęcie „motywacji zasługującej na szczególne potępienie”, zamieszczone w obu tych przepisach, w jednakowej formule słownej, ma tożsame znaczenie, mimo, iż w art. 40 § 2 k.k. pełni funkcję przesłanki orzeczenia środka karnego, a w art. 148 § 2 pkt 3 k.k. — funkcję znamienia ustawowego.

II. W celu zobrazowania wyrażonych w doktrynie zapatrywań można dokonać ramowej egzemplifikacji przedstawionych w doktrynie stanowisk. Na gruncie art. 41 § 2 k.k. dominuje pogląd utożsamiający pojęcie działalności gospodarczej użyte w treści 41 § 2 k.k. z treścią tego określenia zawartego w art. 2 u.s.d.g.⁶ Odmienny pogląd wyraził J. A. Kulesza, taki mianowicie, że nie można identyfikować znaczenia pojęcia działalności gospodarczej zawartego w art. 41 § 2 k.k. wyłącznie z treścią art. 2 u.s.d.g., lecz należy nadać jemu szersze znaczenie, uwzględniające jego unormowanie w innych przepisach prawnych o randze ustawy⁷. Jeszcze dalej idący pogląd prezentował R. Góral, który twierdził, że art. 41 § 2 k.k. dotyczy wszelkiego rodzaju działalności gospodarczej, gdyż k.k. nie ogranicza rodzajów działalności, której prowadzenie może być zakazane w myśl tego przepisu⁸.

Na tle rozdziału XXXVI k.k. najczęściej identyfikuje się użyte w przepisach tego rozdziału pojęcie działalności gospodarczej z jego definicją legalną zawartą w art. 2 u.s.d.g.⁹. Szersze rozumienie działalności gospodarczej prezentuje W. Wróbel, który twierdzi, że nie można „zawęzać zakresu znaczeniowego tego pojęcia wyłącznie do przypadków, do których ma zastosowanie ustawa o swobodzie działalności gospodarczej. Definicja, którą posługuje się ta ustawa, ma charakter jedynie wskaźnikowy. W rozumieniu art. 303 działalnością gospodarczą jest także działalność polegająca na świadczeniu usług bankowych, choć prowadzona jest ona w oparciu o ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. — Prawo bankowe (tekst. jedn.

⁵ OSNKW 2000, nr 7–8, poz. 63.

⁶ Np. Z. Sienkiewicz, w: *Kodeks karny. Komentarz* (red. O. Górniok), Warszawa 2006, s. 131; N. Kłaczyńska, w: J. Giezek, N. Kłaczyńska, G. Łabuda, *Kodeks karny. Komentarz. Część ogólna* (pod red. J. Giezka), Warszawa 2007, s. 330; Stefański, *Prawo karne materialne, część ogólna*, Warszawa 2008, s. 273–274; W. Dadak, *Rola środka karnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej w zapobieganiu przestępczości*, „Prokuratura i Prawo” 2010, nr 4, s. 90 i n.

⁷ J.A. Kulesza, w: *System prawa karnego. Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie* (red. naczelny A. Marek), t. 6 (red. tomu M. Melezini), Warszawa 2010, s. 516.

⁸ R. Góral, *Kodeks karny. Praktyczny komentarz*, Warszawa 2005, s. 83. Zapatrywania tego wymieniony autor nie powtórzył w następnym V wydaniu (Warszawa 2007) wymienionego Komentarza.

⁹ Np. O. Górniok, w: O. Górniok, S. Hoc, M. Kalitowski, S. M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, Tom II. Art. 117–363. Gdańsk 2005, s. 423–424; R. Zawłocki, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222–316*, tom II (red. A. Wąsek, R. Zawłocki). Warszawa 2010, s. 1536–1537; M. Bojarski, w: *Kodeks karny. Komentarz* (red. M. Filar), Warszawa 2010, s. 1204; A. Zientara, *Przestępstwo nadużycia zaufania z art. 296 kodeksu karnego*, Warszawa 2010, s. 117 i n.

DzU z 2002 r. nr 72, poz. 665 z póź. zm.)”¹⁰. Dalej idące zapatrywanie wyraził P. Kardas, który stwierdził, iż „pojęcie «działalność gospodarcza» ma charakter normatywny i w najogólniejszym ujęciu oznacza każdą działalność mającą cel zarobkowy, wykonywaną w sposób zawodowy i ciągły w formie zorganizowanej”, lecz podstawowym punktem odniesienia w procesie interpretacji powinny być przepisy u.s.d.g.¹¹.

Na tle przepisu art. 188 k.k. pojęcie „działalność gospodarcza” także utożsamiane jest z treścią definicji legalnej zawartej w art. 2 u.s.d.g.¹².

III. Uzasadniając wyrażony pogląd Sąd Najwyższy przyjął, iż obowiązującym obecnie aktem prawnym regulującym, z założenia, w sposób kompleksowy problematykę działalności gospodarczej jest ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej¹³ (w dalszym ciągu u.s.d.g.), oraz, że „w przepisie art. 2 u.s.d.g. zamieszczona jest definicja legalna działalności gospodarczej (por. wyrok SN z 4 stycznia 2008 r., sygn. I UK 208/07, LEX nr 442841), co oznacza, iż powinna być ona traktowane jako powszechnie obowiązujące rozumienie tego pojęcia w polskim systemie prawnym, wiążące zarówno dla ustawodawcy, jak i organów wykonawczych oraz sądowniczych. O zamiarze nadania temu pojęciu charakteru uniwersalnego świadczy chociażby zrezygnowanie przy jego definiowaniu ze zwrotu „w rozumieniu ustawy”, jakimi posłużono się przy określaniu działalności gospodarczej w ramach poprzednio obowiązujących ustaw (art. 2 ust. 1 p.d.g. oraz art. 2 ust. 1 u.d.g.¹⁴)”. Sąd Najwyższy stwierdził, iż definicje pojęcia „działalność gospodarcza” zawierają także, przykładowo biorąc, art. 3 pkt 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa¹⁵ oraz art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹⁶, ale powołując się na zapatrywania komentatorów u.s.d.g. K. Kohutka i A. Powalowskiego, zawarte w tych przepisach prawnych rozumienie analizowanego pojęcia służy wyłącznie potrzebom stosowania danej ustawy z zakresu prawa podatkowego i „w takiej sytuacji dla potrzeb niniejszej sprawy pojęcie działalności gospodarczej należy zawęzić do znaczenia, jakie nadała mu ustawa o swobodzie gospodarczej”.

¹⁰ W. Wróbel, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, tom III. *Komentarz do art. 278–363 k.k.* (red. A. Zoll), Warszawa 2008, s. 758.

¹¹ P. Kardas, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, tom III. *Komentarz do art. 278–363 k.k.* (red. A. Zoll), Warszawa 2008, s. 490–491.

¹² Np. O. Górnioł, w: O. Górnioł, S. Hoc, M. Kalitowski, S. M. Przyjemski, Z. Sienkiewicz, J. Szumski, L. Tyszkiewicz, A. Wąsek, *Kodeks karny. Komentarz*, Tom II. Art. 117–363. Gdańsk, s. 182; G. Bogdan, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Tom II. *Komentarz do art. 117–277 k. k.*, Warszawa 2008, s. 496; W. Radecki, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 117–221*, Tom I (red. A. Wąsek, R. Zawłocki), Warszawa 2010, s. 823; R. A. Stefański, w: *Prawo karne materialne, część szczególna*, Warszawa 2009, s. 224.

¹³ Tekst jedn.: DzU z 2007 r., nr 155, poz. 1095 ze zm.

¹⁴ Chodzi odpowiednio w kolejności czasowej o ustawę z dnia 23 grudnia 1988 r., o działalności gospodarczej (zwaną w dalszym ciągu „u.d.g.”), DzU nr 41, poz. 324 ze zm. oraz o ustawę z dnia 19 listopada 1999 r. Prawo działalności gospodarczej (zwaną w dalszym ciągu „p.d.g.”), DzU nr 101, poz. 1178 ze zm.

¹⁵ Tekst jedn.: DzU z 2005 r., nr 8, poz. 60 ze zm.

¹⁶ DzU nr 54, poz. 535 ze zm.

Z przebiegiem tak przeprowadzonego procesu interpretacyjnego nie można się zgodzić z przyczyn następujących:

1. Niewątpliwie w treści art. 2 u.s.d.g. zawarta jest legalna definicja pojęcia „działalność gospodarcza”. Ale wbrew zapatrywaniu Sądu Najwyższego z faktu tego nie wynika wniosek, że definicja ta „powinna być traktowana jako powszechnie obowiązujące rozumienie tego pojęcia w polskim systemie prawnym”. Podstawowym zasięgiem danej definicji legalnej zawartej w ustawie jest obszar tekstu tej ustawy oraz wszystkich aktów wykonawczych do niej¹⁷. Nie jest także dostatecznie uzasadniony pogląd Sądu Najwyższego, iż zrezygnowanie przez ustawodawcę w art. 2 u.s.d.g. ze zwrotu „w rozumieniu ustawy”, jakim posłużono się przy określaniu działalności gospodarczej w ramach poprzednio obowiązujących ustaw (art. 2 ust. 1 p.d.g. oraz art. 2 ust. 1 u.d.g.), świadczy o uniwersalnym charakterze zawartej w tym przepisie definicji. *Prima facie* zauważa się, iż ustawodawca nie przewidział dla u.s.d.g. nazwy „prawo”, w przeciwieństwie do p.d.g., ustawy, dla której została ustalona nazwa „prawo”. Zastosowanie takiego rozwiązania legislacyjnego, w świetle § 9 z.t.p., może pozwalać na przyjęcie tezy, iż racjonalny przecież ustawodawca rezygnując z nazwy „prawo” dla określenia rangi u.s.d.g., równocześnie przesądził, że u.s.d.g. nie ma charakteru ustawy podstawowej dla danej dziedziny spraw, mogącego stanowić argument przy uzasadnianiu operacji przenoszenia definicji zawartej w tej ustawie do innych dziedzin prawa. W myśl § 19 pkt 2 z.t.p. określenie przedmiotu ustawy rozpoczyna się od wyrazu „prawo” wówczas, gdy ustawa wyczerpująco reguluje obszerną dziedzinę spraw.

Ani w orzecznictwie, ani w doktrynie nie do końca jest rozwiązany problem, jaki jest zakres zastosowania różnych definicji legalnych, w szczególności kwestia, czy definicje sformułowane w jednym akcie normatywnym lub gałęzi prawa mogą być również stosowane w innych aktach lub gałęziach prawa i na innych warunkach. W judykaturze stosunkowo mocne wsparcie znajduje pogląd, że jeżeli dane pojęcie nie zostało zdefiniowane w określonym akcie normatywnym lub gałęzi prawa, to zasadniczo wolno jest posłużyć się jego definicją zawartą w przepisach źródłowych, a więc w przepisach, które są niejako źródłem danej instytucji prawnej¹⁸. Proponuję także, w razie braku definicji legalnej, poszukiwać jej w przepisach tematycznie i rodzajowo najbardziej zbliżonych¹⁹. Należy także uwzględnić, że definicje legalne przyjęte w jednej gałęzi prawa, czy w jednym akcie normatywnym, niekoniecznie muszą odpowiadać potrzebom czy też celom regulacji przyjętym w innych gałęziach prawa, czy innych aktach normatywnych i stąd reguła zezwalająca na stosowanie definicji zawarta w przepisach źródłowych w innych dziedzinach prawa nie może być stosowana mechanicznie²⁰. W przepisach k.k. nie znajdujemy wskazówki interpretacyjnej nakazującej przeniesienie na grunt

¹⁷ § 147 i § 149 z. t. p.; M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady. Reguły. Wskazówki*, Warszawa 2002, s. 201.

¹⁸ L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2006, s. 96 i 97.

¹⁹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 kwietnia 2002 r., V KKN 281/00, OSNKW 2002, nr 7–8, poz. 56.

²⁰ L. Morawski, *op.cit.*, s. 98.

k.k. pojęcia działalności gospodarczej przewidzianego w art. 2 u.s.d.g., a tematyka unormowań zawartych w k.k. i u.s.d.g. jest istotnie różniąca się. Problemu zasadności przeniesienia definicji działalności gospodarczej z art. 2 u.s.d.g. na grunt przepisów k.k. nie można jednoznacznie rozstrzygnąć posługując się jedynie dyrektywami wykładni językowej. W tych przypadkach, gdy interpretacja językowa nie daje jednoznacznych wskazówek, czy można użyć definicji z innych działów prawa rozstrzygając kolizje tego rodzaju, należy się odwołać do reguł wykładni systemowej (miejsca interpretowanych przepisów w systemie prawa i aktu normatywnego) oraz wykładni funkcjonalnej (np. adekwatności definicji w kontekście celów regulacji)²¹.

2. Dokonując egzegezy na płaszczyźnie systemowej pojęcia „działalność gospodarcza” należy uwzględnić, iż w polskim systemie prawnym w różnych aktach prawnych spotykamy różne definicje omawianego pojęcia. Tego rodzaju stan narusza zasadę spójności prawa oraz przyczynia się do wystąpienia trudności interpretacyjnych. W doktrynie można odnotować opracowania, w których dostrzeżono już potrzebę gruntownej analizy tej problematyki i uściślenia terminologii²². Odmienne definicje określenia „działalność gospodarcza” spotykamy w przepisach prawa podatkowego. Szerszą niż w art. 2 u.s.d.g. definicję analizowanego pojęcia przewiduje art. 3 pkt 9 ustawy z 29.01.1997 r. — Ordynacja podatkowa²³, który stanowi, iż ilekroć w ustawie jest mowa o działalności gospodarczej, rozumie się przez to każdą działalność zarobkową w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, w tym wykonywanie wolnego zawodu, a także każdą inną działalność zarobkową wykonywaną we własnym imieniu i na własny lub cudzy rachunek, nawet gdy inne ustawy nie zaliczają tej działalności do działalności gospodarczej lub osoby wykonującej taką działalność — do przedsiębiorców. W innych aktach prawnych, zwłaszcza w przepisach prawa podatkowego wyróżnić można kolejne odmienne niż w art. 2 u.s.d.g. znaczenie pojęcia „działalność gospodarcza”²⁴. Można wymienić tu przykładowo definicje zawarte w: art. 5a pkt 6 ustawy z 26.7.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych²⁵; art. 15 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług²⁶; art. 1a ust. 1 pkt 4 i ust. 2 ustawy z 12.1.1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych²⁷.

Węższe niż w art. 2 u.s.d.g. znaczenie pojęcia działalności gospodarczej przewiduje art. 3 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności

²¹ L. Morawski, *Wykładnia w orzecznictwie sądów. Komentarz*, Toruń 2002, s. 131.

²² Np.: E. Grzegorzewska-Mischka, *Działalność gospodarcza Polsce — zagadnienia definicyjne*, „Pieniądze i Więż” 2008, nr 3; W. Czyżowicz, A. Werner, *Podatkowe definicje działalności gospodarczej*, „PUG” 2008, nr 5; J. Lic, M. Łuc, *Definicje pojęć „działalność gospodarcza” i „przedsiębiorca” (potrzeba rewizji)*, „PiP” 2008, nr 10.

²³ Tekst jedn.: DzU z 2005 r., nr 8, poz. 60 ze zm.

²⁴ Zob. szerzej: E. Grzegorzewska-Mischka, jw., s. 161 in.; W. Czyżowicz, A. Werner, jw., s. 10 i n.; B. Popowska, M. Strzelbicki, M. Chołodecki, Ł. Dubiński, *Publiczne prawo gospodarcze. Część ogólna oraz prawo działalności gospodarczej. Kompendium* (red. B. Popowska, M. Strzelbicki), Poznań 2009, s. 111 i n.

²⁵ Tekst jedn.: DzU z 2010 r., nr 95, poz. 613 ze zm.

²⁶ DzU nr 54, poz. 535 ze zm.

²⁷ Tekst jedn.: DzU z 2010 r., nr 121, poz. 844 ze zm.

przemysłowej²⁸, ograniczający treść tego pojęcia do prowadzenia w celach zarobkowych działalności wytwórczej, budowlanej, handlowej lub usługowej. A także art. 431 k.c., który wyłącza z treści działalności gospodarczej działalność zawodową. To ostatnie unormowanie kojarzy się, w pewnym stopniu, na zasadzie analogii, z rozwiązaniem przyjętym w art. 39 pkt 2 i art. 41 § 1 i 2 k.k., rozdzielającym środki karne zakazu wykonywania określonego zawodu i zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

Dokonując analizy systemowej pojęcia działalności gospodarczej przewidzianego w art. 39 pkt 2 i art. 41 § 2 k.k., należy nadać jemu szerokie znaczenie, uwzględniające wszelkie jego definicje. Przemawia za tym dyrektywa wykładni systemowej, która zakłada, że „znaczenie interpretowanej normy należy ustalić w taki sposób, by było ono najbardziej harmonijne w stosunku do innych norm części systemu prawa, do którego interpretowana norma należy”²⁹. Dyrektywa ta odzwierciedla cechę zupełności systemu prawa. Przewidziany w przepisach art. 39 pkt 2 i art. 41 § 2 k.k. środek karny zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej z mocy art. 116 k.k. odnosi się do przepisów części szczególnej oraz części wojskowej k.k., a art. 41 k.k. na podstawie art. 20 § 2 k.k.s. przejęty został do odpowiedniego (z modyfikacjami zawartymi głównie w art. 22 § 2 pkt 5, art. 34 § 1, 2 i 4, art. 38 k.k.s.) stosowania do przestępstw skarbowych. Wydaje się, iż w tym układzie pojęciu „działalność gospodarcza” należy nadać uniwersalne znaczenie, odnoszące się do wszelkich definicji tego pojęcia występujących w systemie prawnym, istotnych dla stosunków prawnych regulowanych przez prawo karne. A o tym, jaką definicją należy posłużyć się w konkretnym przypadku decydować powinny: analizowany stan faktyczny, ustawowe znamiona realnie zaistniałego typu przestępstwa i jego związek z rzeczowym unormowaniem zawartym w ustawie, która przewiduje określoną definicję pojęcia „działalność gospodarcza”, przy czym definicja przewidziana w art. 2 u.s.d.g. wydaje się mieć najszersze zastosowanie na tle przepisów k.k.

3. Nadto dyrektywy wykładni funkcjonalnej przewidują, że „jeżeli w procesie wykładni uwzględnia się cele prawa, to posługując się celem normy, należy go ustalić w ten sposób, by był zgodny co najmniej z celem instytucji, do jakiej interpretowana norma należy”. W razie powstania wątpliwości dotyczących znaczenia normy, należy je ustalić „w ten sposób, by odpowiadało ono funkcji tej instytucji jako całości”³⁰. Elastyczne posługiwanie się pojęciem „działalność gospodarcza”, zawartym w różnych ustawach, jego precyzyjne dostosowanie do stanów faktycznych wyczerpujących znamiona określonych typów przestępstw, pozwoli na prawidłową prawną ocenę zachowań sprawców czynów zabronionych, tak w aspekcie wyczerpania ich znamion, jak i ewentualnie w zakresie trafnego orzekania środka karnego zakazu prowadzenia określonej działalności gospodarczej. Może się przyczynić do zapewnienia skuteczności prawa.

²⁸ Tekst jedn.: DzU z 2003 r., nr 119, poz. 1117 ze zm.

²⁹ J. Wróblewski, w: W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1980, s. 403.

³⁰ *Ibidem*, s. 404 i 405.

IV. Zgodzić się należy z tą częścią tezy, która zawiera twierdzenie, że zasada ustawowej określoności odpowiedzialności karnej nakazuje uznać, iż dokumentacja, działalności gospodarczej, o której mowa w art. 303 k.k., to dokumentacja, której obowiązek prowadzenia wynika z przepisu rangi ustawowej. Brzmienie tezy może w pewnych wypadkach okazać się jednak zbyt kategoriyczne. Komplikacje mogą pojawić się wówczas, gdy przepisy rangi ustawowej, regulujące problematykę prowadzenia dokumentacji działalności gospodarczej zawierają unormowanie lakoniczne i mają charakter blankietowy, niepozwalający samodzielnie na wyczerpujące ustalenie zasad prawidłowego prowadzenia dokumentacji działalności gospodarczej. Za dopuszczalną w takich sytuacjach należałoby uznać ewentualność zastosowania, jako uzupełnienie przepisów o randze ustawy, przepisów niższej rangi, przepisów podustawowych albo zawartych w uchwałach organów korporacyjnych³¹, rzecz oczywista, niesprzecznych z ustawą i niewykraczających poza sferę unormowania ustawowego.

dr Jerzy A. KULESZA

---

³¹ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 lipca 2010 r., SDI 12/10, OSNKW 2011, nr 3, poz. 25.